Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (пети състав)

10 юни 2021 година*

„Преюдициално запитване — Директива 2003/109/ЕО — Статут на дългосрочно пребиваващи граждани на трети страни — Член 11 — Право на равно третиране по отношение на социалната сигурност, социалното подпомагане и социалната закрила — Дерогация от принципа на равно третиране в областта на социалното подпомагане и социалната закрила — Понятие „основни придобивки“ — Директива 2000/43/ЕО — Принцип на равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход — Член 2 — Понятие за дискриминация — Член 21 от Хартата на основните права на Европейския съюз — Правна уредба на държава членка, която поставя отпускането на помощ за жилище на дългосрочно пребиваващите граждани на трети страни в зависимост от доказването по начин, определен с тази правна уредба, на притежаването на базови знания по езика на тази държава членка“

По дело C-94/20

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Landesgericht Linz (Окръжен съд Линц, Австрия) с акт от 6 февруари 2020 г., постъпил в Съда на 25 февруари 2020 г., в рамките на производство по дело

Land Oberösterreich

срещу

KV,

СЪДЪТ (пети състав),

състоящ се от: E. Regan, председател на състав, M. Ilešič, E. Juhász, C. Lycourgos и I. Jarukaitis (докладчик), съдии,

генерален адвокат: G. Hogan,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

– за Land Oberösterreich, от K. Holzinger, Rechtsanwältin,

* Език на производството: немски.

– за KV, от S. Scheed, Rechtsanwältin,

– за Европейската комисия, от C. Cattabriga, D. Martin и B.-R. Killmann,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 2 март 2021 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 11 от Директива 2003/109/ЕО на Съвета от 25 ноември 2003 година относно статута на дългосрочно пребиваващи граждани от трети страни (ОВ L 16, 2004 г., стр. 44; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 6, стр. 225), на член 2 от Директива 2000/43/ЕО на Съвета от 29 юни 2000 година относно прилагане на принципа на равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход (ОВ L 180, 2000 г., стр. 22; Специално издание на български език, 2007 г., глава 20, том 1, стр. 19) и на член 21 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между KV и Land Oberösterreich (федерална провинция Горна Австрия, Австрия) по повод искане за обезщетение за вредите, които KV твърди, че е претърпял поради отказа да му се предостави помощ за жилище (наричана по-нататък „помощта за жилище“).

Правна уредба

Правото на Съюза

Директива 2000/43

3 Член 1 от Директива 2000/43, озаглавен „Цел“, предвижда:

„Целта на настоящата директива е да създаде рамка за борба срещу дискриминацията въз основа на расов признак или етнически произход с оглед прилагането в държавите членки на принципа на равно третиране“.

4 Член 2 от тази директива, озаглавен „Понятие за дискриминация“, предвижда:

„1. По смисъла на настоящата директива „принципът на равно третиране“ означава отсъствие на пряка или непряка дискриминация, основана на расов признак или етнически произход.

2. По смисъла на параграф 1:

а) проява на пряка дискриминация има, когато едно лице е, било е, или би било третирано по-малко благоприятно от друго в сравнима ситуация въз основа на расов признак или етнически произход.

б) проява на непряка дискриминация има, когато видимо неутрална разпоредба, критерий или практика биха поставили лицата от дадена раса или етнически произход в особено неблагоприятно положение в сравнение с други лица, освен ако тази разпоредба, критерий или практика са обективно оправдани от законната си цел и средствата за постигане на тази цел са подходящи и необходими.

[…]“.

5 Член 3 от посочената директива, озаглавен „Приложно поле“, предвижда в параграф 2:

„Настоящата директива не покрива различията в третирането, основани на националност[,] и не накърнява разпоредбите и условията, свързани с влизането и постоянно пребиваване на граждани от трети страни и лица без гражданство на територията на държавите членки, както и всяко третиране, произтичащо от правния статус на засегнатите граждани от трети страни и лицата без гражданство“.

Директива 2003/109

6 Съображения 2, 4, 12 и 13 от Директива 2003/109 гласят:

„(2) По време на извънредното съвещание в Тампере от 15 и 16 октомври 1999 г. Европейският съвет обяви, че правният статут на гражданите на трети страни трябва да се сближи с този на гражданите на държавите членки и че лице, легално пребиваващо в държава членка, за неопределен срок от време, което има разрешение за дългосрочно пребиваване, следва да получи в тази държава членка съвкупност от постоянни права, възможно най-близки с тези, от които се ползват гражданите на Европейския съюз.

[…]

(4) Интеграцията на граждани на трети страни, трайно установени в държавите членки, е ключов елемент за поощряване на икономическото и социално единство, основна цел на [Съюза], изложена в Договора.

[…]

(12) С цел да се създаде истински интеграционен инструмент в обществото, в което дългосрочно пребиваващият се е установил, последният следва да се ползва от равнопоставеност с гражданите на държавата членка по отношение на широк диапазон от икономически и социални области в зависимост от приложимите условия, определени с настоящата директива.

(13) По отношение на социалното подпомагане възможността от ограничаване на придобивките на дългосрочно пребиваващия до основните такива означава, че това понятие ще покрива минималния доход за издръжка, за обезщетения в случай на заболяване, бременност, родителска помощ или дългосрочни грижи. Процедурите за отпускане на тези средства се определят от националното законодателство“.

7 Член 2 от тази директива е озаглавен „Определения“ и гласи:

„За целите на настоящата директива:

а) „гражданин на трета страна“ означава всяко лице, което не е гражданин на Съюза по смисъла на член [20], параграф 1 от [ДФЕС];

б) „дългосрочно пребиваващ“ означава всеки гражданин на трета страна със статут на дългосрочно пребиваващ, предвиден в членове от 4 до 7 [от нея];

[…]“.

8 Член 11 от същата директива е озаглавен „Равноправно третиране“ и предвижда:

„1. Дългосрочно пребиваващият се ползва от равноправно третиране с гражданите на държавата членка по отношение на:

[…]

г) социалното осигуряване, социалното подпомагане и социалната закрила, така както са дефинирани в националното законодателство;

[…]

4. В областта на социалното подпомагане държавите членки могат да сведат равноправното третиране до основните придобивки.

[…]“.

Австрийското право

OöWFG

9 Провинция Горна Австрия предоставя помощ за жилище, условията за отпускането на която са били уредени в следните разпоредби на Oberösterreichisches Wohnbauförderungsgesetz (Закон на федерална провинция Горна Австрия за насърчаване на жилищното строителство) (LGBl. 6/1993), в редакцията му, приложима към спора по главното производство (наричан по-нататък „oöWFG“). Член 6 oöWFG е предвиждал:

„[…]

9. Помощите съгласно настоящия закон се предоставят на австрийски граждани, на граждани на държава — членка на [Европейското икономическо пространство (ЕИП)], както и на граждани на Съюза и на членовете на техните семейства по смисъла на Директива 2004/38/ЕО [на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година относно правото на граждани на Съюза и на членове на техните семейства да се движат и да пребивават свободно на територията на държавите членки, за изменение на Регламент (ЕИО) № 1612/68 и отменяща директиви
64/221/ЕИО, 68/360/ЕИО, 72/194/ЕИО, 73/148/ЕИО, 75/34/ЕИО, 75/35/ЕИО, 90/364/ЕИО,

90/365/ЕИО и 93/96/ЕИО (ОВ L 158, 2004 г. стр. 77; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 7, стр. 56)]. Освен ако по силата на международна конвенция трябва да се предостави помощ на тези други лица при същите условия, както на австрийските граждани, помощта може да им бъде предоставена само ако те:

1) пребивават законно и основно в продължение на непрекъснат период от повече от пет години на австрийска територия;

2) получават доходи, подлежащи на облагане с данък върху доходите в Австрия, или са заплащали вноски по схемата за задължително социално осигуряване в Австрия във връзка с упражняването на професионална дейност и понастоящем получават помощи по тази схема и са получавали тези доходи или помощи в продължение на 54 месеца през предходните пет години; както и

3) представят доказателства, че владеят немски език в съответствие с параграф 11.

[…]

11. Условието по параграф 9, точка 3 се счита за изпълнено, когато заявителят:

1) представи удостоверение от Österreichischer Integrationsfonds (Австрийски фонд за интеграция) (ÖIF) или от сертифицирана от ÖIF институция за провеждане на изпити за успешно полагане на изпит за интеграция; или

2) представи общопризната езикова диплома или удостоверение за владеене на немски език на ниво A2, издадени от център за провеждане на изпити, сертифициран в съответствие с Integrationsvereinbarungs-Verordnung (Наредба относно Конвенцията за интеграция) (BGBl. II, 242/2017); или

3) представи доказателство, че е завършил задължително обучение в Австрия в продължение на най-малко пет години и е получил достатъчно висока оценка по предмета „немски език“ или предметът „немски език“ е бил успешно завършен на ниво 9-и клас; или

4) е положил успешно изпита след завършване на професионално обучение съгласно Berufsausbildungsgesetz (Закон за професионалното обучение) (BGBl. 142/1969).

[…]“.

10 Член 23 от ooöWFG е гласял:

„Помощ за жилище може да бъде предоставена на основния наемател, на купувача, в случай на покупка на жилище в строеж, и на собственика на жилище, за което е отпусната помощ, когато:

1) жилищните разходи съставляват неразумно голяма тежест за заявителя;

2) заявителят живее постоянно в съответното жилище с оглед на посрещане на жилищните си нужди; и

3) заявителят е подал заявления за друга помощ за намаляване на разходите си за жилище (член 24, параграф 1), която има право да получи; и

4) вече е започнало погасяването на кредита за финансова подкрепа (член 9) или на субсидирания ипотечен кредит (член 10).

2. Помощ за жилище може да бъде предоставена на основния наемател на жилище, за което не е предоставена помощ, ако са изпълнени условията по алинея 1, точки 1—3 и ако договорът за наем не е сключен със свързано лице.

[…]“.

Oberösterreichische Wohnbeihilfen-Verordnung

11 В съответствие с член 2, параграф 3 от Oberösterreichische Wohnbeihilfen-Verordnung (Наредба на федерална провинция Горна Австрия за помощите за жилище) в редакцията, приложима към спора по главното производство, максималният размер на помощта за жилище е 300 EUR месечно.

OöBMSG

12 На лицата, намиращи в тежко социално положение, е можело да бъде осигурена помощ за жизнен минимум съгласно Oberösterreichisches Mindestsicherungsgesetz (Закон на федерална провинция Горна Австрия за осигуряване на минималните жизнени потребности (BGBl. 74/2011), в редакцията му, приложима към спора по главното производство (наричан по-нататък „ooöBMSG“), член 1 от който е уточнявал, че тази помощ цели да осигури достойно съществуване на лицата, които се нуждаят от тази подкрепа от обществото, и свързаното с това трайно интегриране в него. При определени условия тази помощ е можела да бъде получена и в допълнение към помощта за жилище или да бъде приспадната частично от нея. Основният размер на това обезщетение, изплащано през 2018 г., е възлизал на 921,30 EUR месечно за лице, което живее само, и на 649,10 EUR за пълнолетни лица, живеещи в домакинство, като за деца се отпускат допълнителни обезщетения.

13 Член 4 от ooöBMSG е гласял:

„1. Доколкото настоящият закон не предвижда друго, помощ за жизнен минимум може да бъде предоставена само на лицата, които:

1) имат обичайно местопребиваване в провинция Горна Австрия […] и

2)
   a) са австрийски граждани или членове на семейството на австрийски граждани;
   b) имат право на убежище или субсидиарна закрила;
   c) са граждани на Съюза, граждани на държава — членка на [ЕИП], швейцарски граждани или членове на техните семейства, при условие че получаването на тези помощи не води до загуба на правото им на пребиваване;

d) притежават разрешение за дългосрочно пребиваване в [ЕС] или на разрешение „дългосрочно пребиваващ — член на семейството“, или удостоверение за установяване или безсрочно разрешение за пребиваване;
e) имат друго право на постоянно пребиваване на австрийска територия, при условие че получаването на тези помощи не води до загуба на правото им на пребиваване“.

14 Съгласно член 5 от oöBMSG:

„Предоставянето на помощта за жизнен минимум е обвързано с условието лицето, отговарящо на условията, предвидени в член 4:

1) да се намира в тежко социално положение (член 6) и

2) да има готовност да се опита да избегне, смекчи или преодолее тежкото социално положение (член 7)“.

15 Член 6 от oöBMSG е гласял:

„1. Счита се, че лицата са в тежко социално положение, когато не са в състояние да осигурят:

1) собствената си издръжка и жилищните си нужди; или

2) издръжката и жилищните нужди на членове на семейството им, с които живеят в едно и също домакинство и чиято издръжка са длъжни да осигурят,

или в този контекст да осигурят необходимите средства в случай на болест, бременност и раждане.

2. Издръжката, посочена в параграф 1, включва разходи за периодични нужди, свързани с достойното съществуване, по-специално за храна, облекло, лична хигиена, мебели и домакинско оборудване, отопление, електроенергия и други лични нужди, като например необходимостта от участие по подходящ начин в социалния и културния живот.

3. Изискванията за жилищно настаняване, посочени в параграф 1, включват периодичния наем, общите такси и данъците, които трябва да бъдат платени за осигуряване на подходящо жилище.

[…]“.

OöADG

16 Oberösterreichisches Antidiskriminierungsgesetz (Закон на федерална провинция Горна Австрия за борба срещу дискриминацията) (LGBl. 50/2005), в редакцията му, приложима към спора по главното производство (наричан по-нататък „oöADG“), транспонира в австрийското право Директива 2000/43. Член 1 от oöADG, озаглавен „Забрана за дискриминация“, забранява всяка пряка или непряка дискриминация на физическите лица, основана по-специално на етническата принадлежност. Съгласно член 3 от oöADG член 1 не се прилага към неравно третиране, основано на гражданството, при условие че е

предвидено със закон или е обективно обосновано, както и ако такова третиране се допуска от разпоредби на правото на Съюза или на международни конвенции, представляващи част от рамката на европейската интеграция, свързани с равенството между хората.

17 Съгласно член 8 от ooöADG:

„1. В случай на нарушение на забраната за дискриминация на основанията, посочени в член 1, съответното лице има […] право на подходящо обезщетение […]

Освен обезщетение за имуществените вреди това лице има право и на подходящо обезщетение за претърпените вреди от лично естество. Размерът на обезщетението за такива вреди не може да бъде по-малък от 1000 EUR.

[…]“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

18 От 1997 г. KV, турски гражданин, живее със съпругата си и трите им деца в Австрия, където има „статут на дългосрочно пребиваващ“ гражданин по смисъла на член 2, буква б) от Директива 2003/109. Той получава помощ за жилище до края на 2017 г. в приложение на ooöWFG. Тъй като по силата на член 6, параграфи 9 и 11 от ooöWFG предоставянето на тази помощ на гражданите на трети страни е било подчинено, считано от 1 януари 2018 г., на условието гражданинът на трета страна да докаже по определен от тази правна уредба начин, че притежава базови знания по немски език, считано от тази дата, на KV е отказана посочената помощ, с мотива че не е представил изискваното доказателство.

19 Тогава KV сезира Bezirksgericht Linz (Районен съд Линц, Австрия) с цел осъждането на Провинция Горна Австрия да му плати обезщетение за вреди поради неполучената помощ за жилище за периода от януари до ноември 2018 г. в размер на 281,54 EUR на месец, както и обезщетение за неимуществени вреди в размер на 1000 EUR. В подкрепа на исканията си той се позовава на член 8 от ooöADG и изтъква, от една страна, че член 6, параграф 9, точка 3 и член 6, параграф 11 от ooöWFG го поставят в по-неблагоприятно положение поради неговия етнически произход, без това да е обосновано, и от друга страна, че помощта за жилище е „основна придобивка“ по смисъла на член 11, параграф 4 от Директива 2003/109.

20 След като тези искания са уважени от Bezirksgericht Linz (Районен съд Линц, Австрия), Провинция Горна Австрия сезира с въззивна жалба запитващата юрисдикция, Landesgericht Linz (Окръжен съд Линц, Австрия).

21 В самото начало тази юрисдикция посочва, че ѝ е необходим отговор на нейните първи и втори въпрос, независимо един от друг, за да разреши спора, с който е сезирана. Всъщност, ако помощта за жилище трябва да се квалифицира като „основна придобивка“ по смисъла на член 11, параграф 4 от Директива 2003/109, отговор на втория поставен въпрос все пак би бил полезен, тъй като KV основава иска си на правото си на обезщетение съгласно член 8, параграф 1 от ooöADG и претендира както изплащането на неполучената помощ за жилище, така и поправянето на неимуществените си вреди, произтичащи от това, че е бил дискриминиран поради етническата си принадлежност. Ако тази помощ не следва да се квалифицира като „основна придобивка“ по смисъла на член 11, параграф 4 от Директива

2003/109, според нея все пак е възможно правилото по член 6, параграфи 9 и 11 от ooëWFG да представлява забранена по силата на Директива 2000/43 дискриминация или да противоречи на Хартата. Запитващата юрисдикция счита, че като използва правомощието си да прилага дерогацията по член 11, параграф 4 от тази директива, Провинция Горна Австрия трябва при избора си на конкретните условия за отпускането на помощта за жилище, да спазва останалите изисквания на правото на Съюза, както и на Директива 2000/43 и на Хартата и не трябва да прилага дискриминационни критерии. Вследствие на това според запитващата юрисдикция следва да се разгледа евентуалното противоречие на член 6, параграфи 9 и 11 от ooëWFG с Директива 2000/43 или с Хартата, независимо от член 11 от Директива 2003/109.

22 Като се стреми най-напред да определи дали жилищната помощ представлява „основна придобивка“ по смисъла на член 11, параграф 4 от Директива 2003/109, запитващата юрисдикция посочва, че в доклада си по проектозакон за изменение на ooëWFG през 2013 г. Ausschuss für Wohnbau, Baurecht und Naturschutz (Комитет по жилищно настаняване, строителство и защита на природата) на Oberösterreichischer Landtag (Парламент на федерална провинция Горна Австрия) е обявил, че помощта за построяване на жилище, включително помощта за жилище, не представлява подобна придобивка. Тя счита, че така този комитет е изразил волята на парламента на провинция Горна Австрия да се възползва от възможността да приложи предвидената в тази разпоредба дерогация. Тя отбелязва, че при все това дългосрочно пребиваващите граждани на трети страни не са изключени по принцип от кръга на имащите право на помощ за жилище, а че за тях са предвидени допълнителни условия. Запитващата юрисдикция уточнява, че при все това тя не е обвързана от даденото от посочения комитет тълкуване на член 11, параграф 4 от Директива 2003/109.

23 Като се позовава на решение от 24 април 2012 г., Kamberaj (C-571/10, EU:C:2012:233), запитващата юрисдикция счита, че прилагането на изведените в това решение принципи към помощта за жилище не е очевидно.

24 Запитващата юрисдикция сочи, че предвидената в ooëBMSG помощ за жизнен минимум от своя страна има за цел да осигури по принцип условия на достойно съществуване на лицата в тежко социално положение, което включва достъпа до жилище. Предоставянето на подобно обезщетение е подчинено на значително по-строги условия в сравнение с условията за получаване на помощта за жилище, тъй като това обезщетение може да бъде отпуснато само на лица без доходи или с изключително ниски доходи. Следователно посоченото обезщетение предполага положение на определено по-явна социална необходимост от тази, която може да обоснове предоставянето на помощ за жилище. Поради това лицата с ниски доходи, които обаче позволяват да се покрие жизненият минимум, могат да получат помощ за жилище, без да получават обезщетението, предоставяно като помощ за жизнен минимум. В някои случаи е възможно едновременно получаване на това последно обезщетение и помощта за жилище, тъй като първото обезщетение отчасти се приспада от второто, но кръгът от лицата, към които те са насочени, при все това не е идентичен.

25 Запитващата юрисдикция си поставя въпроса дали само предвидените в ooëBMSG обезщетения следва да се квалифицират като „основни придобивки“ по смисъла на член 11, параграф 4 от Директива 2003/109, или помощта за жилище също може да се квалифицира по този начин, като се има предвид, че последната също цели да намали

тежестта на жилищните разходи, когато тя е неразумна, въпреки че, за разлика от помощта за жизнен минимум, тази помощ не е подчинена на условието заинтересованото лице да се намира в тежко социално положение.

26 По-нататък, що се отнася до твърдяната дискриминация, основана на расата или етническия произход, запитващата юрисдикция сочи, че ooëADG транспонира в австрийското право, доколкото това е релевантно за делото в главното производство, Директива 2000/43, макар в този закон да се използва изразът „етническа принадлежност“. Като отбелязва, че съгласно член 3, параграф 2 от тази директива неравно третиране, основано на критерия за качеството на гражданин на трета страна, по принцип и само по себе си не попада в приложното поле на посочената директива, запитващата юрисдикция иска да се установи дали при определени условия критерий за гражданство все пак може да представлява „непряка дискриминация“, основана на етническия произход по смисъла на член 2, параграф 2, буква б) от същата директива. В това отношение тя отбелязва, че трябва да се произнесе по правило, което изисква да се притежават базови знания по немски език и да се представят доказателства за това по точно определен начин. В случай че следва да се провери дали ooëWFG води до непряка дискриминация, тя добавя, че трябва да провери дали последната е обоснована. Целта на член 6, параграфи 9 и 11 от ooëWFG била да предостави на гражданите на трети страни по-ограничен достъп до помощта за жилище и съображението относно притежаването на базови знания по немски език било, че тези познания са важни за социалната интеграция на заинтересованото лице. Според запитващата юрисдикция изискването за доказване на такива познания заслужава да се обсъди предвид другите условия, необходими за ползване от помощ за жилище и изискванията, на които съответният гражданин на трета страна трябва да отговаря, за да придобие „статут на дългосрочно пребиваващ“ по смисъла на член 2, буква б) от Директива 2003/109.

27 Накрая, в случай че Съдът приеме, че Директива 2000/43 не се прилага към фактите по главното производство, според запитващата юрисдикция се поставя въпросът дали правилото по член 6, параграфи 9 и 11 от ooëWFG трябва да се разгледа с оглед на член 21 от Хартата. Всъщност според нея конкретните условия за прилагането на подобно правило трябва да бъдат определени с оглед на изискванията на Хартата, като се има предвид, че делото в главното производство попада в приложното ѝ поле, тъй като съществуват правни норми на Съюза, които предписват изплащане на социални обезщетения на дългосрочно пребиваващите граждани на трети страни, и че разглежданата в главното производство национална схема може да се счита за прилагане на тези правила.

28 При това положение Landesgericht Linz (Окръжен съд Линц) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

1) Трябва ли член 11 от [Директива 2003/109] да се тълкува в смисъл, че не допуска национална уредба като тази в член 6, параграфи 9 и 11 от [ooëWFG], която предвижда право на гражданите на Съюза и на гражданите на държава — членка на [ЕИП], и членовете на техните семейства по смисъла на [Директива 2004/38] на социална помощ за жилище, без да изисква от тях да докажат владеене на език, а същевременно изисква от дългосрочно пребиваващите граждани на трети страни по смисъла на [Директива 2003/109] да докажат по определен начин притежаването на базови знания по немски език като условие за получаването на тази помощ за жилище, чието предназначение е да смекчи прекомерна финансова тежест, като се има предвид обаче, че националното право предвижда и друга, допълнителна социална помощ (за жизнен

минимум в зависимост от нуждите на конкретното лице съгласно [oöBMSG]), предназначена да осигури минималните основни жизнени потребности (включително потребността от жилище) за лица в тежко социално положение?

2) Трябва ли забраната за „пряка или непряка дискриминация“, основана на „расов признак или етнически произход“ по член 2 от [Директива 2000/43] да се тълкува в смисъл, че не допуска национална уредба като тази в член 6, параграфи 9 и 11 от oöWFG, която предвижда право на гражданите на Съюза и на гражданите на държава — членка на ЕИП, и членовете на техните семейства по смисъла на [Директива 2004/38] на социално подпомагане (помощ за жилище съгласно oöWFG), без да изисква от тях да докажат владеене на език, а същевременно изисква от гражданите на трети държави (включително дългосрочно пребиваващите граждани на трети страни по смисъла на [Директива 2003/109]) да докажат по определен начин притежаването на базови знания по немски език?

3) При отрицателен отговор на втория въпрос:

Трябва ли забраната за дискриминация, основана на етнически произход, съгласно член 21 от [Хартата] да се тълкува в смисъл, че не допуска национална уредба като тази в член 6, параграфи 9 и 11 от oöWFG, която предвижда право на гражданите на Съюза и на гражданите на държава — членка на ЕИП, и членовете на техните семейства по смисъла на [Директива 2004/38] на социална помощ (помощ за жилище съгласно oöWFG), без да изисква от тях да докажат владеене на език, а същевременно изисква от гражданите на трети държави (включително дългосрочно пребиваващите граждани на трети страни по смисъла на [Директива 2003/109]) да докажат по определен начин притежаването на базови знания по немски език?“.

По искането за възобновяване на устната фаза на производството

29 След представянето на заключението на генералния адвокат, на 12 март 2021 г. Провинция Горна Австрия подава в секретариата на Съда молба устната фаза на производството да бъде възобновена съгласно член 83 от Процедурния правилник на Съда. В подкрепа на искането си Провинция Горна Австрия изтъква по същество, че направената от генералния адвокат квалификация на помощта за жилище като „основна придобивка“ по смисъла на член 11, параграф 4 от Директива 2003/109 е неправилна. Всъщност тази квалификация противоречала както на тази разпоредба, така и на практиката на Съда, както и на целта на това обезщетение. Освен това заключението на генералния адвокат било противоречиво и се основавало на елементи, които не били доказани или не били изтъкнати. Освен това, що се отнася до доказателството за притежаване на базови знания по немски език, което кандидатът за помощта за жилище трябва да представи, Провинция Горна Австрия отрича възможността да съществуват други начини на доказване освен вече приетите съгласно националната правна уредба.

30 В това отношение следва да се припомни, от една страна, че Статутът на Съда на Европейския съюз и Процедурният правилник на Съда не предвиждат възможност за заинтересованите субекти по член 23 от Статута да представят становища в отговор на заключението на генералния адвокат (решение от 2 март 2021 г., A.B. и др.) (Назначаване на съдиите във Върховния съд — Жалби), C-824/18, EU:C:2021:153, т. 63 и цитираната съдебна практик).

31 От друга страна, съгласно член 252, втора алинея ДФЕС генералният адвокат представя публично, при пълна безпристрастност и независимост, мотивирани заключения по делата, за които съгласно Статута на Съда на Европейския съюз се изисква неговото произнасяне. Съдът не е обвързан нито от това заключение, нито от изложените от генералния адвокат мотиви към него. Поради това несъгласието на заинтересован субект със заключението на генералния адвокат не може само по себе си да бъде основание за възобновяване на устната фаза на производството, независимо какви са разгледаните в заключението въпроси (решения от 4 декември 2019 г., Consorzio Tutela Aceto Balsamico di Modena, C-432/18, EU:C:2019:1045, т. 21 и от 2 март 2021 г., A.B. и др. (Назначаване на съдиите във Върховния съд — Жалби), C-824/18, EU:C:2021:153, т. 64).

32 При все това съгласно член 83 от Процедурния правилник Съдът може във всеки един момент, след изслушване на генералния адвокат, да постанови възобновяване на устната фаза на производството, по-специално когато счита, че делото не е напълно изяснено, когато след закриване на тази фаза някоя от страните посочи нов факт от решаващо значение за решението на Съда или когато делото трябва да се реши въз основа на довод, който не е бил обсъден от страните или заинтересованите субекти по член 23 от Статута на Съда на Европейския съюз.

33 В настоящия случай обаче след изслушване на генералния адвокат Съдът намира, че след писмената фаза на производството разполага с всички необходими данни, за да се произнесе. Той освен това отбелязва, че настоящото дело не трябва да се реши въз основа на довод, който не е бил обсъден от заинтересованите субекти. Накрая, Съдът счита, че искането за възобновяване на устната фаза на производството не съдържа нов факт от естество да се отрази на решението, което следва да постанови по това дело. При тези обстоятелства устната фаза на производството не следва да бъде възобновявана.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

34 От акта за преюдициално запитване е видно, че в рамките на първия си въпрос запитващата юрисдикция изхожда от предпоставката, че помощта за жилище спада към обезщетенията по член 11, параграф 1, буква г) от Директива 2003/109 и че компетентните за прилагането на тази директива органи ясно са изразили волята си да се възползват от дерогацията по член 11, параграф 4 от тази директива, което запитващата юрисдикция следва да провери.

35 При тези условия следва да се приеме, че с първия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 11, параграф 1, буква г) от Директива 2003/109 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска дори когато е използвана възможността за прилагане на дерогацията по член 11, параграф 4 от тази директива, правна уредба на държава членка, по силата на която по отношение на дългосрочно пребиваващите граждани на трети страни предоставянето на помощ за жилище е поставено в зависимост от условието тези лица да докажат по определен в тази правна уредба начин, че притежават базови знания по езика на тази държава членка.

36 В това отношение запитващата юрисдикция иска главно да се установи дали помощта за жилище трябва да се квалифицира като „основна придобивка“ по смисъла на посочения член 11, параграф 4.

37 Съгласно тази разпоредба държавите членки могат да ограничат равното третиране между „дългосрочно пребиваващите“ граждани по смисъла на тази директива и собствените си граждани до основните придобивки в областта на социалното подпомагане и социалната закрила. След като интеграцията на гражданите на трети страни, които са трайно установени в държавите членки, и правото на тези граждани на равно третиране в областите, изброени в член 11, параграф 1 от Директива 2003/109, представляват общото правило, то предвидената в параграф 4 от същия член дерогация трябва да се тълкува стриктно (вж. в този смисъл решение от 24 април 2012 г., Kamberaj, C-571/10, EU:C:2012:233, т. 86).

38 Що се отнася до понятието „основна придобивка“ по смисъла на член 11, параграф 4 от Директива 2003/109, следва да се припомни, че при липсата на определение на това понятие в тази директива и на препращане към националното право в това отношение смисълът и обхватът на това понятие трябва да се търсят, като се държи сметка за контекста, в който се вписва тази разпоредба, и за преследваната от посочената директива цел, а именно, както следва по-специално от съображения 2, 4 и 12 от нея, интеграцията на гражданите на трети страни, които легално и трайно пребивават в държавите членки. Посочената разпоредба трябва да се разбира в смисъл, че позволява на държавите членки да ограничат равното третиране, на което имат право притежателите на статута, предоставен от тази директива, с изключение на придобивките, свързани със социалното подпомагане или социалната закрила, които се предоставят от органите на публична власт на национално, регионално или местно равнище и които допринасят за задоволяване на насъщните нужди на човека от храна, жилище и здравни грижи (вж. в този смисъл решение от 24 април 2012 г., Kamberaj, C-571/10, EU:C:2012:233, т. 90 и 91).

39 Освен това при установяването на мерките за социално осигуряване, социално подпомагане и социална закрила, определени в националното им законодателство и подчинени на принципа на равно третиране, закрепен в член 11, параграф 1, буква г) от Директива 2003/109, държавите членки трябва да спазват правата и принципите, предвидени в Хартата, и по-специално посочените такива в член 34 от същата. В съответствие с този член Съюзът признава и зачита правото на социална помощ и на помощ за жилище, предназначени да осигурят достойно съществуване на всички лица, които не разполагат с достатъчно средства. Следователно, доколкото разглежданата в главното производство помощ отговаря на посочената в този член от Хартата цел, съгласно правото на Съюза не може да се счита, че тя не е част от „основните придобивки“ по смисъла на член 11, параграф 4 от Директива 2003/109 (решение от 24 април 2012 г., Kamberaj, C-571/10, EU:C:2012:233, т. 80 и 92).

40 От това следва, както отбелязва генералният адвокат в точка 53 от заключението си, че обезщетение, което е предназначено да позволи на лицата, които не разполагат с достатъчно средства, да се справят с нуждата от настаняване, за да им се осигурят достойни условия за живот, представлява „основна придобивка“ по смисъла на член 11, параграф 4 от Директива 2003/109.

41 В конкретния случай запитващата юрисдикция сочи, че целта на помощта за жилище е да се предотврати прекомерната финансова тежест, произтичаща от жилищните разходи. Ограничена до сумата от 300 EUR, тази помощ представлява участие в жилищните разходи и е замислена не да покрие изцяло жилищните разходи на получателя на помощта, а само една част от тях, така че лицата с ниски доходи да не използват твърде голяма част от доходите си, за да могат да се настанят по подходящ начин.

42 Видно от предоставената от запитващата юрисдикция информация, както отбелязва генералният адвокат в точка 59 от заключението си, помощта за жилище допринася за осигуряване на достойно съществуване на тези лица, като им дава възможност да се настанят по подходящ начин, без да ангажират в жилището твърде голяма част от доходите си, евентуално в ущърб на задоволяването на други основни потребности. Така тази помощ явно представлява обезщетение, предназначено да се бори срещу социалното изключване и бедността и да се гарантира достойно съществуване на лицата, които не разполагат с достатъчно средства, както е посочено в член 34, параграф 3 от Хартата. Ако това е така, предоставянето ѝ на дългосрочно пребиваващи граждани на трети страни следователно е необходимо и за постигане на целта за интеграция, преследвана с Директива 2003/109. Поради това помощта за жилище явно е от естество да представлява „основна придобивка“ по смисъла на член 11, параграф 4 от тази директива.

43 При все това запитващата юрисдикция има задачата да провери и да направи необходимите изводи, като вземе предвид целта на помощта за жилище, както и условията за отпускане и мястото на тази помощ в националната схема за социално подпомагане (вж. в този смисъл решение от 24 април 2012 г., Kamberaj, C-571/10, EU:C:2012:233, т. 92).

44 В това отношение сам по себе си фактът, че дългосрочно пребиваващите граждани на трети страни могат, ако отговарят на условията за отпускането ѝ, да получат друга социална помощ, като предвидената в ooöBMSG помощ за жизнен минимум, чиято цел е да се осигурят на лица, които се намират в тежко социално положение, достойни условия за живот, включително по отношение на жилищното настаняване, и която може да бъде квалифицирана като „основна придобивка“ по смисъла на член 11, параграф 4 от Директива 2003/109, не може да изключи възможността помощта за жилище да бъде квалифицирана по същия начин, ако също отговаря на критериите, припомнени в точки 38—40 от настоящото решение.

45 В хипотезата, в която помощта за жилище не следва да се квалифицира като „основна придобивка“ по смисъла на член 11, параграф 4 от Директива 2003/109, следва да се констатира, че Директива 2003/109 не предвижда никакво конкретно задължение, в случай че след като е използвала възможността за прилагане на дерогацията по член 11, параграф 4 от нея, държава членка все пак предоставя обезщетение, което не може да са квалифицира като „основна придобивка“, на дългосрочно пребиваващите граждани на трети страни.

46 Подобно положение се различава от положението, при което акт на Съюза предоставя на държавите членки свобода на избор между няколко правила за прилагане или дискреционно правомощие или свобода на преценка, което е неразделна част от установения с този акт режим, или от положението, при което такъв акт позволява приемането от държавите членки на специални мерки, за да се допринесе за изпълнението на неговата цел (вж. в този смисъл решение от 19 ноември 2019 г., TSN и AKT, C-609/17 и C-610/17, EU:C:2019:981, т. 50).

47 При това положение, ако се приеме, че помощта за жилище не представлява „основна придобивка“ по смисъла на член 11, параграф 4 от Директива 2003/109, условията за предоставяне на това обезщетение, като доказателството за притежаването на базови знания по немски език, което трябва да бъде представено по определен начин, наложено с член 6, параграфи 9 и 11 от ooöWFG, попадат в обхвата на възприетата от държавите членки

компетентност, без да бъдат уредени от тази директива, нито да попадат в приложното поле на последната (вж. по аналогия решение от 19 ноември 2019 г., TSN и AKT, C-609/17 и C-610/17, EU:C:2019:981, т. 52 и цитираната съдебна практика).

48 От това следва, че в тази хипотеза условията за предоставяне на помощта за жилище, предвидени в член 6, параграфи 9 и 11 от oöWFG, не следва да се преценяват с оглед на Директива 2003/109.

49 С оглед на всички гореизложени съображения на първия поставен въпрос следва да се отговори, че член 11, параграф 1, буква г) от Директива 2003/109 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска дори когато е използвана възможността за прилагане на дерогацията по член 11, параграф 4 от тази директива, правна уредба на държава членка, по силата на която, по отношение на дългосрочно пребиваващите граждани на трети страни, отпускането на помощ за жилище е поставено в зависимост от условието те да представят по определен в тази правна уредба начин доказателство, че притежават базови знания по езика на тази държава членка, ако тази помощ за жилище представлява „основна придобивка“ по смисъла на последната разпоредба, което запитващата юрисдикция трябва да прецени.

По втория въпрос

50 С втория си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали Директива 2000/43 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска правна уредба на държава членка, по силата на която предоставянето на помощ за жилище по отношение на дългосрочно пребиваващите граждани на трети страни е подчинено на условието те да представят доказателство, по определен в тази правна уредба начин, че притежават базови знания по езика на тази държава членка.

51 Съгласно член 1 и член 2, параграфи 1 и 2 от Директива 2000/43 тя се прилага единствено при пряка или непряка дискриминация, основана на расов признак или етнически произход. В член 3, параграф 2 от тази директива се уточнява, че тя не покрива различията в третирането, основани на националност, и не накърнява разпоредбите и условията, свързани с влизането и постоянното пребиваване на граждани на трети страни и лица без гражданство на територията на държавите членки, както и всяко третиране, произтичащо от правния статут на засегнатите граждани на трети страни и лицата без гражданство.

52 В случая обаче разликата в третирането на гражданите на трети страни със статут на дългосрочно пребиваващи в сравнение с гражданите на съответната държава, която произтича от член 6, параграфи 9 и 11 от oöWFG, се основава на този статут.

53 Вследствие на това подобна разлика в третирането не попада в приложното поле на Директива 2000/43 (вж. в този смисъл решение от 24 април 2012 г., Kamberaj, C-571/10, EU:C:2012:233, т. 50).

54 При все това запитващата юрисдикция иска да се установи дали при определени условия разлика в третирането, основана на критерий за гражданство или, както в главното производство, на статута на дългосрочно пребиваващ гражданин на трета страна, може също да представлява „непряка дискриминация“, основана на етническия произход по

смисъла на член 2, параграф 2, буква б) от Директива 2000/43, тъй като член 6, параграфи 9 и 11 от ooöWFG прави разграничение не само според критерия за качеството на дългосрочно пребиваващ, но и според критерия за притежаване на базови знания по националния език.

55 В това отношение следва да се припомни, че съгласно член 2, параграф 2, буква б) от Директива 2000/43 проява на непряка дискриминация има, когато видимо неутрална разпоредба, критерий или практика биха поставили лицата от дадена раса или етнически произход в особено неблагоприятно положение в сравнение с други лица. Използваният в тази разпоредба израз „особено неблагоприятно положение“ трябва да се разбира, че най-вече лицата с определен етнически произход се поставят в неблагоприятно положение в резултат от съответната мярка. Понятието „непряка дискриминация“ по смисъла на посочената разпоредба се прилага само ако мярката, за която се твърди, че е дискриминационна, има за последица да постави в неблагоприятно положение лицата с определен етнически произход (решения от 16 юли 2015 г., ЧЕЗ Разпределение България, C-83/14, EU:C:2015:480, т. 100, от 6 април 2017 г., Jyske Finans, C-668/15, EU:C:2017:278, т. 27 и 31 и от 15 ноември 2018 г., Maniero, C-457/17, EU:C:2018:912, т. 47 и 48).

56 Член 6, параграфи 9 и 11 от ooöWFG, който се прилага без разлика към всички граждани на трети страни, обаче не поставя в неблагоприятно положение лицата от даден етнически произход. Вследствие на това той не би могъл да представлява „непряка дискриминация“, основана на етническия произход, съгласно член 2, параграф 2, буква б) от Директива 2000/43.

57 С оглед на всички гореизложени съображения на втория поставен въпрос следва да се отговори, че не попада в приложното поле на Директива 2000/43 правна уредба на държава членка, която се прилага без разлика към всички граждани на трети страни и по силата на която, що се отнася до дългосрочно пребиваващите граждани на трети страни, отпускането на помощ за жилище е подчинено на условието те да представят по определен от тази правна уредба начин доказателство, че притежават базови знания по езика на тази държава членка.

По третия въпрос

58 С третия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 21 от Хартата, доколкото забранява всякаква дискриминация, основана на етнически произход, трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска правна уредба на държава членка, по силата която, що се отнася до дългосрочно пребиваващите граждани на трети страни, предоставянето на помощ за жилище е подчинено на условието те да представят доказателство, по определен в тази правна уредба начин, че притежават базови знания по езика на тази държава членка.

59 В това отношение трябва да се припомни, че член 51, параграф 1 от Хартата предвижда, че нейните разпоредби се отнасят за държавите членки единствено когато те прилагат правото на Съюза. Член 6, параграф 1 ДЕС, както и член 51, параграф 2 от Хартата уточняват, че разпоредбите ѝ не разширяват по никакъв начин компетенциите на Съюза, определени в Договорите. Така с оглед на Хартата Съдът трябва да тълкува правото на Съюза в пределите на предоставената на последния компетентност и вследствие на това не може да преценява с оглед на Хартата национална правна уредба, която не попада в рамките

на приложението на правото на Съюза (вж. в този смисъл решения от 6 март 2014 г., Siragusa, C-206/13, EU:C:2014:126, т. 20 и 21 и от 10 юли 2014 г., Julián Hernández и др., C-198/13, EU:C:2014:2055, т. 32).

60 От една страна обаче, както следва от отговора на втория поставен въпрос, правна уредба на държава членка като разглежданата в главното производство не попада в приложното поле на Директива 2000/43.

61 От друга страна, в случай че помощта за жилище не следва да се квалифицира като „основна придобивка“ по смисъла на член 11, параграф 4 от Директива 2003/109, следва да се припомни, че както бе посочено в точки 45 и 47 от настоящото решение, последната не налага никакво конкретно задължение на държавите членки, когато, след като са използвали възможността за прилагане на предвидената в член 11, параграф 4 от Директива 2003/109 дерогация, те все пак предоставят на дългосрочно пребиваващите граждани на трети страни спадащо към социалното подпомагане или социалната закрила обезщетение, което не е основна придобивка. В този смисъл условията за предоставяне на такова обезщетение, като доказателството за притежаването на базови знания по немски език, което трябва да се представи по определен начин, наложено с член 6, параграфи 9 и 11 от oöWFG, не попадат в приложното поле на тази директива.

62 От това следва, че в тази хипотеза разпоредба като член 6, параграфи 9 и 11 от oöWFG е извън приложното поле на Хартата и вследствие на това не може да се преценява с оглед на разпоредбите ѝ, по-конкретно с оглед на член 21 от нея (вж. в този смисъл решение от 19 ноември 2019 г., TSN и AKT, C-609/17 и C-610/17, EU:C:2019:981, т. 53 и цитираната съдебна практика).

63 Обратно, ако помощта за жилище представлява „основна придобивка“ по смисъла на член 11, параграф 4 от Директива 2003/109, следва да се отбележи, както става ясно от точка 39 от настоящото решение, че Хартата намира приложение. При все това разпоредба като член 6, параграфи 9 и 11 от oöWFG, която се прилага без разлика към всички граждани на трети страни и от която не следва, че тя поставя лицата от даден етнически произход в по-неблагоприятно положение, не може да се счита за водеща до дискриминация, основана на етническия произход, по смисъла на член 21 от Хартата, който намира конкретно изражение чрез Директива 2000/43 в обхванатите от нея материалноправни области (вж. в този смисъл решение от 16 юли 2015 г., ЧЕЗ Разпределение България, C-83/14, EU:C:2015:480, т. 58).

64 С оглед на всички гореизложени съображения на третия поставен въпрос следва да се отговори, че когато е използвана възможността за прилагане на дерогацията по член 11, параграф 4 от Директива 2003/109, член 21 от Хартата не следва да се прилага при наличието на правна уредба на държава членка, по силата на която, по отношение на дългосрочно пребиваващите граждани на трети страни отпускането на помощ за жилище е подчинено на условието тези лица да докажат по определен в тази правна уредба начин, че притежават базови знания по езика на тази държава членка, ако тази помощ за жилище не представлява „основна придобивка“ по смисъла на член 11, параграф 4. Ако посочената помощ за жилище представлява такава основна придобивка, член 21 от Хартата, доколкото забранява всякаква дискриминация, основана на етнически произход, допуска подобна правна уредба.

По съдебните разноски

65 С оглед на обстоятелството, че за страните в главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (пети състав) реши:

1) **Член 11, параграф 1, буква г) от Директива 2003/109/ЕО на Съвета от 25 ноември 2003 година относно статута на дългосрочно пребиваващи граждани от трети страни трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска дори когато е използвана възможността за прилагане на дерогацията по член 11, параграф 4 от тази директива, правна уредба на държава членка, по силата на която, що се отнася до дългосрочно пребиваващите граждани на трети страни, отпускането на помощ за жилище е поставено в зависимост от условието те да представят по определен в тази правна уредба начин доказателство, че притежават базови знания по езика на тази държава членка, ако тази помощ за жилище представлява „основна придобивка“ по смисъла на последната разпоредба, което запитващата юрисдикция трябва да прецени.**

2) **Не попада в приложното поле на Директива 2000/43/ЕО на Съвета от 29 юни 2000 година относно прилагане на принципа на равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход правна уредба на държава членка, която се прилага без разлика към всички граждани на трети страни и по силата на която, що се отнася до дългосрочно пребиваващите граждани на трети страни, отпускането на помощ за жилище е подчинено на условието те да представят по определен в тази правна уредба начин доказателство, че притежават базови знания по езика на тази държава членка.**

3) **Когато е използвана възможността за прилагане на дерогацията по член 11, параграф 4 от Директива 2003/109, член 21 от Хартата не следва да се прилага при наличието на правна уредба на държава членка, по силата на която по отношение на дългосрочно пребиваващите граждани на трети страни отпускането на помощ за жилище е подчинено на условието тези лица да докажат по определен в тази правна уредба начин, че притежават базови знания по езика на тази държава членка, ако тази помощ за жилище не представлява „основна придобивка“ по смисъла на член 11, параграф 4. Ако посочената помощ за жилище представлява такава основна придобивка, член 21 от Хартата на основните права, доколкото забранява всякаква дискриминация, основана на етнически произход, допуска подобна правна уредба.**

Подписи